

**ЗМІСТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ НА НАЦІОНАЛЬНИХ ВІДДІЛЕННЯХ
ІНСТИТУТІВ НАРОДНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ В 20-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ**

Стаття висвітлює питання підготовки педагогічних кадрів для задоволення культурно-освітніх потреб національних меншин у галузі вищої професійної педагогічної освіти.

Проаналізовано особливості функціонування національних відділень та змістовий аспект підготовки майбутніх учителів шкіл національних меншин при інститутах народної освіти, організованих в Україні у 20-х рр. ХХ століття.

Проведення державної освітньої політики в напрямі сприяння розвитку полікультурного суспільного середовища передбачає обов'язкове надання можливості національним меншинам отримувати освіту рідною мовою. Одним з основних завдань на цьому шляху є проблема підготовки спеціальних педагогічних кадрів, що володіють національними мовами й знанням національних історичних та культурних особливостей. Як засвідчує аналіз наукової літератури та архівних матеріалів, період 20-30-х років ХХ століття в Україні є важливим для розуміння процесів, що відбувалися в сфері кадрового забезпечення шкіл для національних меншин. Саме в цей період були створені оптимальні умови для задоволення національно-культурних потреб різних національних меншин, у тому числі і в галузі вищої професійної педагогічної освіти.

Значний внесок у розробку проблеми національно-культурного будівництва серед представників різних національних меншин та задоволення їхніх освітніх потреб в Україні в 20 – 30-х роках ХХ століття зробили такі дослідники як С. І. Очеретянко, О. О. Войналович, М. В. Марчук, Б. В. Чирко, Н. А. Сейко, О. О. Обидьонова, Н. І. Мельник, О. Я. Калакура, Н. В. Рудницька, Г. М. Кондратюк, Н. Л. Кроткі та інші, які на багатому документальному матеріалі розкривають зокрема, особливості розбудови системи освіти для різних національностей. Але в цих дослідженнях акцент робиться на історіографічні і фактологічні описи, тоді як змістова сторона професійної підготовки наразі розкрита недостатньо. Попри активне дослідження в цьому напрямі все ще недостатньо уваги приділяється саме аналізу досвіду підготовки педагогічних кадрів до роботи у школах для національних меншин. У цьому зв'язку звернення до історичного досвіду, набутого в період впровадження в 20-30-х роках минулого століття політики сприяння національному розвитку різних етнічних груп, що проживали в Україні, має суттєве значення для осмислення і пошуку шляхів ефективного розвитку сучасного полікультурного освітнього середовища.

З огляду на це, метою даної статті є розкриття особливостей функціонування і аналіз змістового аспекту підготовки педагогічних кадрів для шкіл національних меншин на національних відділеннях при інститутах народної освіти в 20-х роках ХХ століття.

Як відомо, з перших днів становлення радянської влади почалось створення мережі професійних і вищих навчальних закладів. Система професійно-педагогічної освіти УСРР будувалася над загальноосвітньою трудовою школою-семирічкою і складалася з вищих педагогічних курсів й інститутів народної освіти (ІНО). ІНО як новий тип вищих навчальних закладів мав на меті підготувати вчителів вищої кваліфікації, озброївши їх "широкою і всебічною підготовкою, щоб створити керівника чи організатора широкої галузі народного господарства та державного будівництва" [1: 8]. Організовувались ці навчальні заклади на базі дореволюційних університетів, але на відміну від університетів, в ІНО акцент робився саме на педагогічній підготовці. Порівняно з колишніми учительськими інститутами і курсами, педагогічна підготовка в ІНО доповнювалася достатніми науковими знаннями. У структурі ІНО як закладу вищої педагогічної освіти передбачалися такі факультети: 1) факультет соціального виховання (соцвих) – для підготовки працівників молодшого концентру та дитячих установ; 2) факультет професійної освіти (профос) – для підготовки педагогічних кадрів для шкіл другого концентру, профшкіл і технікумів; 3) факультет політичної освіти – для підготовки працівників для професійних шкільних установ [2: 11].

Керівництво Наркомосу УСРР з перших років роботи у справі педагогічної освіти піднімало питання не тільки про створення та організацію вищих педагогічних закладів для підготовки національних працівників шкіл молодшого концентру (вчителів-комплексників), але й турбувалося про задоволення нагальних потреб у створенні закладів підготовки вчителів старшого концентру національних трудшкіл (вчителів-предметників). З огляду на це, у 1921 р. був розроблений навчальний план факультету професійної освіти, розрахований на трирічний термін навчання, який поділявся на сім секцій: математики, фізики, хімії, природознавства, географії, історії, мови і літератури. Вся програма підготовки розподілялася за навчальними предметами на: 1) загальні 2) спільні дисципліни; 3) спеціальні для кожної секції [2: 59]. Загальні для всіх секцій дисципліни

охоплювали знання соціально-економічного, історико-політичного та політехнічного характеру. Так, у навчальних планах секції історії та секції мови і літератури російського відділення Одеського ІНО 1923/24 н. р. загальними дисциплінами соціально-економічного, історико-політичного та політехнічного характеру були: вчення про еволюцію, предмети соціально-економічного мінімуму, соціальні основи мови, політекономія, історія філософії, логіка і теоретичне пізнання, економіка перехідного періоду, історія класової боротьби, економгеографія.

Спільні дисципліни були спрямовані головним чином на формування загальних засад мовознавчо-літературознавчої та історіознавчої підготовки. До їх числа входили: етнографія і фольклор, історія літератури (української, всесвітньої і національної), історія Росії, історія України, національна мова.

Спеціальні навчальні предмети формували методологічно-професійний компонент майбутніх учителів-предметників тієї чи іншої секції. Зокрема, на мовно-літературній секції викладались: основи поезики, народна творчість, вступ у слов'янські діалекти, походження і розвиток мови і літератури, порівняльне мовознавство, історія слов'янської літератури, практика художньої творчості, методологія викладання мови і літератури, практика мови (української, національної, слов'янської, давньої та санскриту). До цієї ж групи предметів на історичній секції російського відділення належали такі дисципліни: історія народного господарства, історія мистецтва та культури, основи статистики, методологія історії та соціальних наук, історія соціалізму та соцруху, методи викладання історії.

Аналізуючи зазначені навчальні плани, слід відмітити значне переважання дисциплін, в яких особливо яскраво підкреслюється педагогічний характер факультету професійної освіти. Мова йде про такі дисципліни, як: вивчення профшкіл, фізіологія і психологія загальна та перехідного віку, новітні теорії у педагогіці, шкільна гігієна, система освіти РРФСР, організація шкільного життя, пробні уроки у школі [3: 39, 41].

Паралельно із зазначеними групами дисциплін подавалися для вивчення також предмети, що знайомили з виробничими процесами, а саме: машинознавство і технології, вивчення виробництва, організація виробництва та ін. Це було пов'язано з метою ув'язки навчання з народним господарством та державним будівництвом, так як у цей період почав активно втілюватися курс на індустріалізацію і агрономізацію професійної освіти, що було юридично оформлено в Кодексі законів про народну освіту. Ці дисципліни озброювали студентів не лише теоретичними знаннями у вузькій галузі народного господарства, але і "знайомили майбутніх спеціалістів з виробництвом, давали широкий громадсько-політичний розвиток" [2: 58]. Така підготовка проводилася з метою введення майбутніх педагогів у ту сферу трудової діяльності, в якій будуть працювати їхні учні. Вивчення архівних матеріалів і літературних джерел дає право стверджувати, що в цей період ці навчальні плани на місцях виконувалися не у повному обсязі. Це було пов'язано головним чином з відсутністю відповідного професорсько-викладацького складу. У зв'язку з цим, навчальні плани пристосовувались до наявних можливостей, які мав той чи інший заклад.

Організація і розгортання мережі вищих професійно-педагогічних закладів для підготовки вчителів національних шкіл в Україні набуло особливої актуальності в середині 20-х років ХХ ст. Це було пов'язано головним чином із зростаючими потребами у педагогічних кадрах для національних меншин, адже наявна мережа педагогічних курсів (довго- та короткотермінових) не вирішувала питання забезпечення національних педагогічних кадрів для все зростаючої кількості національних шкіл як молодшого так і старшого концентрів. З огляду на це, Наркомос УСРР видав постанову, у якій зобов'язав Раду національних меншин при НКО УСРР докласти всіх зусиль для "зміцнення і розширення мережі установ профосу серед нацмен і підготовки певних кадрів вчительства нацмен" [4: 101]. З цією метою у вересні 1924 р. було організовано німецький та єврейський сектори педагогічної освіти при Одеському ІНО [5; 6]. До їх складу входили основний факультет та робітфак. Робота національних секторів підпорядковувалась основній меті факультету, яка полягала в підготовці вчителів для установ соцвиху і для масових шкіл профосу. Викладання у цих секторах проводилось відповідними національними мовами. При цих секторах також були засновані підготовчі відділення, метою яких було озброїти абітурієнтів певним рівнем знань, необхідним для вступу до того чи іншого сектору. Так, восени того ж року екзаменаційна комісія німецького сектора, прийнявши вступні іспити, зарахувала на німецьке підготовче відділення 40 студентів, які отримали змогу прослухати ряд дисциплін загальноосвітнього характеру, таких як: математика, історія класової боротьби, німецька та українська мови, краєзнавство, природознавство, працезнавство, образотворче мистецтво [4: 102].

Наступного року на першому курсі німецького сектору, який функціонував лише рік, навчалось на першому курсі 25 студентів. Зі звіту Одеського ІНО за перший тримістр 1925/26 н. р. дізнаємось, що єврейський сектор факультету соціального виховання на цей час уже мав у своєму складі всі три курси: на першому курсі навчалось 53 чол., на другому – 43 чол., на третьому – 41 чол. [7: 64]. Третій

курс єврейського сектора поділявся на три ухили: агробіологічний, соціально-економічний, техноматематичний, а також функціонував дошкільний відділ [7: 59].

На кожному факультеті також було організовано три предметові комісії: суспільствознавчо-літературознавча, біологічна і педагогічна. До їх компетенції входило організаційне, навчальне та програмно-методичне забезпечення належного функціонування відповідного національного сектора. Так, наприклад, крім питань внутрішньої роботи єврейського сектора, педагогічна комісія займалася питаннями громадсько-педагогічної роботи серед єврейського вчителства щодо організації консультацій, методичних нарад, складання програм і проведення педагогічних недільних вечорів тощо. До функцій суспільствознавчо-літературознавчої комісії входило складання програм, робочих планів відділів, керування громадською роботою студентів політосвітнього характеру, а саме: організації консультацій і семінарів для працюючих студентів. Це було пов'язано з тим, що велика кількість студентів єврейського сектора працювала у порядку громадського навантаження у різних клубах і на підприємствах [7: 60].

При вивченні звіту єврейського сектора Одеського ІНО за 1925/26 н. р., звертає на себе увагу цікавий факт, а саме – у звіті зазначалося, що "значна частина студентів єврейського сектора працює по школах як викладачі: на третьому курсі – 80%, на інших курсах – менше" [7: 61]. Цей факт яскраво свідчить про нестачу наявних педагогічних працівників і велику проблему в задоволенні реальних потреб у національних учителях, що змушувало керівництво республіки шукати інші альтернативні шляхи вирішення цієї проблеми.

Незважаючи на наявні успіхи у сфері організації і належному функціонуванні національних секторів професійно-педагогічної освіти при Одеському ІНО, існували й певні труднощі. Відсутність висококваліфікованих викладачів, що володіли національною мовою, а також навчальних підручників і посібників для студентів викликала певну обмеженість нормативних і спеціальних курсів, про які ректорат інституту повідомляв Раду національних меншостей при Наркомосі УСРР. На підтвердження цього можна привести зміст доповідної записки ректорату Одеського ІНО до Ради національних меншин при Наркомосі України, у якій говорилося, що "Одеський ІНО вже використав усі національні кваліфіковані сили, що малися в Одесі, і з огляду на їх нестачу мусив запросити викладачів не досить високої для вищої школи кваліфікації для викладання на національних секторах, тому далі поповнення кадра викладачів не можливо зробити силами інституту і тому воно має стати завданням Наркомосу. Не менш гостро стоїть питання про забезпечення німвідділу учбовими підручниками, особливо книжок на німецькій мові" [8: 2]. Звернення ректорату Одеського ІНО та керівництва інших національних відділень вищих закладів мало свій позитивний ефект. Вирішення цієї проблеми Наркомос УСРР провадив такими шляхами: 1) залучення через Головнауку НКО до складу аспірантури науково-дослідних кафедр осіб з відповідною підготовкою, котрі володіли національними мовами; 2) переведення до національних відділень ІНО з інших вищих навчальних закладів УСРР викладачів із знанням національної мови; 3) запрошення через НКО УСРР викладачів вузів з інших республік СРСР, а також із-за кордону [8: 2]. Так, наприклад, вже через кілька місяців до Одеси були направлені висококваліфіковані фахівці із зоології, ботаніки, німецької мови та літератури. У продовження цієї акції, Рада національних меншин при НКО порушила питання перед Одеським окружним виконкомом та окружною інспектурою народної освіти про матеріально-технічне забезпечення викладачів, направлених для роботи на німецькому відділі Одеського ІНО [4: 102]. Хоча й з великими труднощами, але все ж таки позитивно вирішувалося питання постачання національних секторів ІНО навчальною літературою. З цією метою найнеобхідніші підручники та приладдя, які були відсутні на Україні, замовлялися і поставлялися із-за кордону [9: 306].

Як уже зазначалося вище, до складу національних секторів входили і робітфаки (робітничо-селянські факультети), навчання на яких спочатку тривало два роки, а потім термін навчання був подовжений до трьох років. Затверджений 1 листопада 1922 р. Кодекс законів про народну освіту УСРР юридично закріпив статус робітфаків, так само як і інститутів народної освіти як вищого учбового закладу в галузі професійної педагогічної освіти [10: 36-37, 42-43]. Ці допоміжні навчальні заклади розглядалися як один із шляхів пролетаризації вузів. Пролетаризація у широкому розумінні передбачала "реорганізацію типів навчальних закладів на нових началах, встановлення сучасних практичних завдань і цілей для школи, затвердження нових навчальних планів і програм, оновлення складу викладачів та впровадження нових раціональних методів навчання і виховання" [1: 121]. Пролетаризація у вузькому розумінні полягала в комплектуванні професійних навчально-виховних закладів "робітничо-селянським елементом", а насправді, на нашу думку, вона передбачала "очищення" освітньої галузі від впливу "колишньої" інтелігенції з метою її "пролетаризації", тобто усунення від навчально-виховного процесу, професіоналів-фахівців, які не згоджувались з діями тогочасної влади, та посилення диктатури пролетаріату, у всіх суспільних галузях, у тому числі в освіті. Ось чому при вступі на робітфаки і національні відділення ІНО перевага надавалася молоді з робітничих та селянських родин.

Перший національний робітфак (німецький) був організований у 1925/26 н. р. при німецькому секторі Одеського ІНО, а з 1926/27 н. р. розпочав свою роботу і єврейський відділ при єврейському секторі цього ж інституту [11: 108, 111]. Уявлення про зміст професійної підготовки на національних робітфактах можна скласти з наступного навчального плану трирічного робітфаку (німецького, єврейського) Одеського ІНО на 1926/27 н. р. [12: 26]. З навчального плану стає зрозуміло, що термін навчання на національному робітфакці складав дев'ять триместрів та містив головним чином дисципліни, засвоєння яких допомагало абітурієнтам "вступити до вищої школи з педагогічним ухилом" [12: 26]. Аналізуючи навчальний план не можна не звернути увагу на його надмірну заідеологізованість, що цілком очевидно мало "сприяти" пролетаризації підготовки майбутніх вчителів. Третина навчального плану відводилась на предмети соціально-політичного характеру, таких як: політекономія (4 год/тиждень на II курсі), економполітика (4 год/тиждень на III курсі), історія господарчих форм (6 год/тиждень на I курсі), історія класової боротьби Росії і України (6 год/тиждень на I курсі та 3 год/тиждень на II курсі), історія класової боротьби Заходу (5 год/тиждень на III курсі) та Радянська конституція (4 год/тиждень на II курсі). Позитивним моментом стосовно підготовки робітфаківців до продовження навчання на національному відділі ІНО було те, що на вивчення національної мови відводилася найбільша кількість годин у тиждень (8 год. на I курсі та 5 год. на II і III курсах). На цих заняттях слухачі засвоювали знання з національної мови, виконуючи вправи орфографічного і стилістичного характеру, знайомилися з технікою національної мови та літератури, а також вчилися "читати та розбиратися у читаному, складати зв'язок між змістом та головною думкою, яка відбивається у творах", конспектувати, складати плани та доповіді тощо. Як зазначалося у пояснювальній записці до навчального плану робітфаку, велика кількість годин, відведених на національну мову, пояснювалася тим, що "незнання мови буде затримувати нормальне проходження інших дисциплін переходячи до ВУЗу" [12: 28]. З наведеної цитати, можна також зробити припущення, що викладання цих "інших дисциплін" на національних відділеннях мало здійснюватися національною мовою, з тим щоб належним чином підготувати майбутніх педагогів до роботи в школах національних меншин. Крім того, велика увага надавалася оволодінню українською та російською мовами. Вивчення російської та української мов на національних робітфактах, на нашу думку, мало позитивне значення і в плані покращення їх професійної підготовки. У цьому зв'язку, на нашу думку, є доречним порівняння навчальних планів національних робітфаків з аналогічними українськими [12: 26]. Вивчення архівних матеріалів показало, що окремих навчальних планів для вищих професійно-педагогічних закладів для національних меншин наразі не було. Вони користувалися типовими навчальними планами, які розроблялися для аналогічних українських закладів, вносячи свої доповнення і корективи на місцях, відповідно до національного характеру того чи іншого відділення або національного сектору. Так, у пояснювальній записці до згаданого навчального плану робітфаку Одеського ІНО йшлося: "кількість годин у плані визначається на місцях, яка – та чи інша дисципліна повинна зайняти місце в навчальному плані, а також аби не було переважання студентства", а далі подавалися уточнення щодо зміни предметів для відділів робітфаку національних меншин [12: 27]. Таким чином, головна відмінність навчального плану для національних секторів робітфаку полягала у збільшенні кількості годин, відведених на національну мову, і, зрозуміло, зменшенні обсягу часу на вивчення української і російської мов.

В якості так званих допоміжних навчальних закладів, що мали сприяти професійній підготовці майбутніх національних педагогічних кадрів, при робітфактах національних секторів ІНО функціонували зоологічний, анатомічний, фізико-математичний, мінералогічний, соціо-економічний та краєзнавчий кабінети; також були організовані хімічна, рефлексологічна і психологічна лабораторії та музей шкільної гігієни [7: 18]. Це свідчило про досить ґрунтовний підхід до загальноосвітньої і зорієнтованої на фах довузівської підготовки абітурієнтів з числа представників національних меншин для ІНО педагогічного ухилу, а також про наміри підняти фахову підготовку педагогічних кадрів на значно вищій, ніж раніше, рівень і в термінах оволодіння основами професійної підготовки, і в термінах врахування психологічних особливостей процесу засвоєння тих чи інших предметів.

У 1926 р. Наркомос УСРР видав "Схему системи освіти серед національних меншостей УРСР", де наголошувалося, що "для підготовки викладачів для шкіл II концентру існують національні відділи при ІНО", які проводять свою роботу національною мовою" [13: 91]. Цей документ фактично був своєрідною вказівкою до подальшого розгортання та поширення мережі професійно-педагогічних закладів для національних меншин. Так, приблизно в цей період при Київському ІНО було організовано єврейський відділ при факультеті соціального виховання, який у 1929 р. за постановою Наркомосу України було реорганізовано у єврейський сектор з факультетами: соціального виховання та професійної освіти (з відділами історично-економічним, фізико-хіміко-математичним та мовно-літературним) [14: 42]. Серед навчальних курсів, що формували певний зміст професійної підготовки (політекономія, історія Заходу, історія педагогіки, загальне мовознавство, єврейська мова та література, теорія літератури, німецька мова, та ін.), в роботі зазначеного сектору була присутня

також ще одна складова, а саме насичений культурологічний блок предметів, як то: єврейська історія, стародавня єврейська мова, західноєвропейська література тощо [14: 21].

Хоча в умовах відсутності уніфікованих типових навчальних планів національні відділення та сектори вносили зміни в свої плани на власний розсуд, для загального уявлення та відтворення змісту професійної підготовки вчителів для шкіл національних меншин на національних відділеннях ІНО розглянемо навчальний план єврейського сектора Одеського ІНО на 1927/28 н. р. [15: 36]. Зазначений навчальний план був розрахований на чотирирічний термін навчання, причому на третьому і четвертому курсах передбачались фуркації за спрямуванням (соціально-економічним, техно-математичним та агробіологічним). Хоча у плані і не передбачалось чіткого розподілу дисциплін на цикли, аналізуючи його, ми виявили дисципліни загальноосвітнього і суспільствознавчого характеру, а також цикл предметів, що сприяли формуванню професійно-педагогічної майстерності майбутніх національних вчителів.

Як початковий елемент підготовки майбутнього вчителя визначалися основи соціально-історичного світогляду. Навчальні предмети, що входили до відповідної групи, викладалися протягом усього терміну навчання. Серед них були: історія класової боротьби, політекономія, історичний матеріалізм, радянське право, економгеографія. Головною метою цієї групи навчальних предметів було "привити правильний погляд" на загальний світогляд, дати початкову економічну і політичну грамотність, а також ознайомити і ввести майбутніх вчителів шкіл національних меншин в ідеологію марксизму.

Паралельно з цією групою навчальних предметів на єврейському відділі факпрофосу ІНО подавалися для вивчення також предмети природничо-наукового характеру, а саме: математика, астрономія, фізика, хімія, геологія, географія, мовознавство, ботаніка, зоологія, енциклопедії виробництва, біологічний практикум з краснавчим ухилом, анатомія і фізіологія людини тощо, які забезпечували ґрунтовну загальноосвітню підготовку, недоотриману в трудовій політехнічній школі. Характерною рисою зазначених дисциплін загальноосвітнього циклу було те, що деякі з них викладалися на всіх чотирьох курсах (це такі універсальні предмети, як математика, фізика, хімія, анатомія і фізіологія людини), а інша частина – лише на старших курсах (астрономія, геологія, ботаніка, загальна біологія та розвиток організмів, та ін.), що було пов'язано з диференціацією циклів на III і IV курсах.

Третьою – центральною – групою навчальних предметів вважалися педагогічні й методичні дисципліни. Предмети цієї групи мали стати стрижнем усього чотирирічного навчального процесу на відділі ІНО, тому викладання цих предметів здійснювалося протягом усього терміну навчання. Зокрема, на I-му і II курсах студенти лише знайомилися з основами професійних теоретичних знань педагогічної освіти. Для цього їм читалися такі дисципліни, як: історія педтечій, шкільна гігієна, дидактика, педагогіка, педологія та юнацтвознавство. Педпрактика на I курсі полягала в ознайомленні слухачів (як ще називали студентів ІНО) з роботою профшкіл і технікумів шляхом екскурсій та спостережень. Починаючи з II курсу, проводилося вже практичне використання накопиченого матеріалу шляхом педагогічної практики у школах (на II курсі – 2 год., на III курсі – 4 год., на IV курсі – 8 год.), у ході якої аналізувалися практичні питання з точки зору фізіології й психології перехідного віку. Педпрактика на цих курсах була активною: студентам доручалося ведення уроків у школах, згідно вказівок методистів тих чи інших дисциплін [7: 66]. Щодо методів опрацювання навчальних курсів, то домінуючими серед них були бесіди і реферати. Вивчення матеріалу проводилася студентами у гуртках, що було закріплено робочими планами [7: 60].

Отже, аналіз навчального плану єврейського сектора Одеського ІНО свідчить, що на першому місці у професійній підготовці майбутнього вчителя національної школи стояло не стільки практичне оволодіння фаховою підготовкою, скільки формування його соціально-політичного світогляду. По суті, власне методична підготовка виглядала дуже загальною, слабо прив'язаною до потреб глибокого вивчення конкретного матеріалу майбутнім учителем-предметником, так як на вивчення методичного компоненту у навчальному плані була передбачена лише одна дисципліна – методика спецгалузей, на яку на III і IV курсах відводилося лише 2 год. Також була відсутня така дисципліна, як національна мова, котра, на нашу думку, складала основу для розуміння і вивчення всіх інших предметів відповідними національними мовами, чого не можна сказати про національні робітфаки при ІНО, де на вивчення цього предмету відводилася найбільша кількість годин.

Таким чином, із вищезазначеного можна зробити висновок, що для навчальних планів національних відділень ІНО 20-х років ХХ ст. було характерним: зайва заідеологізованість, зорієнтованість на розв'язання поточних ідеологічних завдань та переобтяженість предметами загальноосвітнього характеру (багатопредметність), а також мало приділялося уваги професійно-педагогічному компоненту фахової підготовки майбутніх вчителів національних шкіл і вдосконаленню у національній мові.

Як відомо, інститути народної освіти як структурна одиниця системи педагогічної освіти України проіснували лише до 1930 року. З метою уніфікації педагогічної освіти України у відповідності з системою педосвіти СРСР з серпня 1930 р. в Україні вища педагогічна освіта почала забезпечуватися інститутами соціального виховання з терміном навчання 3 роки і педагогічними інститутами професійної освіти з терміном навчання від 3,5 до 4 років.

Досвід підготовки педагогічних кадрів для шкіл національних меншин в Україні в 20-х роках ХХ століття такими професійними педагогічними навчальними закладами, як національні відділення при ІНО, дає право і спонукає до більш широкого його використання й вдосконалення в сучасних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Ряппо Я. Реформа высшей школы на Украине в годы революции (1920–1924). Сборник статей и докладов. – Х., 1925. – 155 с.
2. Зотін М. Педагогічна освіта на Україні. – Х.: ДВУ, 1926. – 214 с.
3. ЦДАВОВУ України, ф. 166, оп. 3, спр. 349, арк. 39, 41.
4. Очеретянюк С. І. Німецька національна освіта в Україні (20 – 30-ті роки ХХ ст.): Дис. ... канд. істор. наук : 07.00.01. – Харків, 2003. – 221 с.
5. Положення про євсектор Одеського ІНО // Бюлетень НКО. – 1928. – № 35. – С. 10-11.
6. Положення про німсектор Одеського ІНО // Бюлетень НКО. – 1928. – № 35. – С. 11.
7. ЦДАВОВУ України, ф. 166, оп. 5, спр. 301, арк. 18, 59, 60, 61, 64, 66.
8. ЦДАВОВУ України, ф. 166, оп. 6, спр. 4657, арк. 2.
9. ЦДАВОВУ України, ф. 166, оп. 6, спр. 9137, арк. 306.
10. Кодекс законов о народном просвещении УССР. – Харьков: Издание НКП УССР, 1922. – 77 с.
11. Діяльність Наркомосвіти УСРР за 1924-1925 р. – ДВУ, 1926. – 154 с.
12. ЦДАВОВУ України, ф. 166, оп. 6, спр. 8979, арк. 26, 27, 28.
13. ЦДАВОВУ України, ф. 166, оп. 6, спр. 8634, арк. 91.
14. ЦДАВОВУ України, ф. 166, оп. 6, спр. 4638, арк. 21, 42.
15. ЦДАВОВУ України, ф. 166, оп. 6, спр. 4661, арк. 36.

Матеріал надійшов до редакції 19.06. 2009 р.

Войналович Л. П. Содержание профессиональной подготовки учителей на национальных отделениях институтов народного образования в Украине в 20-х годах XX столетия.

Статья освещает проблемы подготовки педагогических кадров для удовлетворения культурно-образовательных потребностей национальных меньшинств в сфере высшего профессионального педагогического образования. Проанализированы особенности функционирования национальных отделений и содержательный аспект подготовки будущих учителей школ национальных меньшинств в институтах народного образования, организованных в Украине в 20-х годах XX ст.

Voynalovich L. P. The Content of Professional Teachers' Training on National Departments of People's Education Institutes in Ukraine in the 20-s of the 20th century.

The article highlights the problems of teachers' training for satisfying cultural-educational demands of national minorities in the sphere of higher professional pedagogical education. The peculiarities of national departments functioning and the content aspect of preparation of future teachers for national minorities in people's education institutes in Ukraine in the 20-s of the 20th century are analyzed.